

faith, will contribute to achieving the goal of the company. Also new regulation is supposed to include a list of duties of officials such as: 1) the duty to facilitate the company's achievement of successful results in accordance with this Law; 2) the duty to make independent decisions in accordance with this Law; 3) duty to act with a reasonable degree of diligence, professionalism and diligence in accordance with this Law; 4) duty to avoid conflicts of interest; 5) duty to refrain from accepting benefits (benefits) from third parties; 6) duty of notification about the interest in the company's agreement.

The author expressed positive comments on certain proposed changes, such as establishing a list of duties for officials of the joint stock company and determining the responsibility for these duties breaking, as well as negative comments on law drafting technique, vague concepts and providing the possibility of an exceptional approach towards responsibility for duties breach.

Keywords: joint stock company, limited liability company, officials, duties of officials

Гейнц Р.М.

ПРАВОЧИНОЗДАТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

УДК 347.1

Постановка проблеми. Участь неповнолітніх осіб у цивільних правовідносинах обумовлюється можливістю людини бути суб'єктом цивільного права, однак має певні особливості. Йдеться про те, що з моменту досягнення фізичною особою чотирнадцяти років обсяг її дієздатності збільшується, відповідно розширюються можливості щодо вчинення правочинів, проте дієздатність неповнолітньої особи ще є неповною.

Аналіз публікацій, присвячених цивільній дієздатності фізичних осіб, доводить, що сьогодні не всі питання цієї тематики знайшли своє доктринальне вирішення. Зокрема, що стосується проблематики вчинення неповнолітніми особами односторонніх правочинів та участі неповнолітніх осіб у договірних відносинах, то, зазвичай, вона розкривається у контексті дослідження загальної тематики інституту правочину або суб'єктного складу окремих видів договорів. З огляду на зазначене, окремого наукового

аналізу потребує питання дослідження правочиноздатності як складової цивільної дієздатності неповнолітніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велике значення для розвитку тематики цивільної дієздатності фізичної особи мають праці О. В. Дзери, А. С. Довгерта, Ю. О. Заїки, В. В. Луця, Р. А. Майданика, В. В. Надьон, І. В. Спасибо-Фатєєвої, Є. О. Харитонова, Я. М. Шевченко та ін. Окремо слід назвати сучасні дисертаційні дослідження, які прямо або опосередковано торкаються проблематики правочиноздатності неповнолітніх осіб. До таких слід віднести дисертаційні дослідження Ю. А. Дербакової «Цивільна правосуб'єктність неповнолітніх» (2014), яке є першим в Україні спеціальним комплексним дослідженням правосуб'єктності неповнолітніх осіб та О. І. Шевчишин «Правові наслідки правочинів, вчинених малолітніми та неповнолітніми особами» (2020).

Метою статті є розкриття сутності та змісту правочиноздатності як елемента дієздатності неповнолітніх осіб.

Виклад основного матеріалу. Види правочинів, які можуть вчинятися фізичною особою безпосередньо залежить від обсягу її дієздатності. Відповідно до ч. 1 ст. 30 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] цивільною дієздатністю фізичної особи є здатність своїми діями набувати для себе цивільні права і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати і нести відповідальність у разі їх невиконання. Формуючи поняття цивільної дієздатності, законодавець застосовує термін «здатність», який у тлумачному словнику української мови визначається як «властивість; природна обдарованість, здібність» [2, с. 532]. Такий підхід викликає позитивне сприйняття, оскільки процес формування волі у фізичної особи має біологічну природу і, відповідно, підґрунтям наділення фізичної особи дієздатністю є її природна здібність адекватно сприймати й оцінювати навколишню реальність та власні дії, приймати самостійні рішення, реалізувати їх власними діями та усвідомлювати відповідальність за них.

Як слушно зауважує К. М. Глиняна, дієздатність включає в себе наявність у суб'єкта волі та свідомості, достатніх для здійснення розумної, свідомої діяльності, а також здатності усвідомлювати значення і наслідки вчинених ними дій. Можливість нести відповідальність за вчинене правопорушення (деліктоздатність) відноситься до дієздатності, оскільки є здатністю до набуття обов'язків певного виду [3, с.200].

Схожої позиції дотримується В. В. Надьон, зазначаючи, що «визначальною в цьому понятті є «здатність діяти» самостійно, активно, мати власну позицію, адекватно оцінювати свої (і чужі) дії та їх наслідки. Це можливо за наявності достатнього рівня свідомості і волі» [4, с.52].

Звертаючись до доктринальних підходів розуміння цивільної дієздатності, слід навести думку Є. О. Харитоновна, який вважає, що у найбільш простому вигляді дієздатність як правова категорія може бути визначена як здатність особи своїми діями набувати права і обов'язки. Вона може бути визначена й інакше – як здатність особи вчиняти дії з правовими наслідками. У будь-якому випадку підкреслюється те, що дієздатна особа саме для себе, своїми власними діями набуває права й обов'язки, у результаті власних дій стає учасником правовідносин [5, с.75]. Поділяючи висловлену науковцем думку, зауважимо, що цивільна дієздатність передбачає наявність в особі волі та свідомості, достатніх для вчинення вольових дій, що мають юридичну силу, здатності усвідомлювати їх значення та наслідки.

Відповідно до ч.1 ст. 31 ЦК України цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. А це означає, що в основі цивільної дієздатності фізичної особи усвідомленість власних дій та вміння ними керувати. Викладене підтверджує думку О. І. Шевчишин про те, що у своєму загальному розумінні цивільна дієздатність наділяє суб'єктів договірних зобов'язань, в тому числі малолітніх та неповнолітніх осіб, соціальною свободою бути не тільки носієм прав та обов'язків, але бути таким за своїм вибором, на власний розсуд, на основі власних ініціативних дій, в які втілюються інтереси і воля особи [6, с.65].

З огляду на законодавчу дефініцію цивільної дієздатності, її складовими елементами є: 1) здатність фізичної особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати; 2) здатність фізичної особи своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки і самостійно їх виконувати; 3) здатність фізичної особи нести відповідальність у разі невиконання створених для себе своїми діями цивільних обов'язків. Отже, виходячи із зазначеного, в основу дієздатності покладено спроможність фізичної особи до самостійного вчинення юридично значимих правомірних дій.

В цьому контексті слушною є позиція авторів науково-практичного коментаря Цивільного кодексу України, відповідно до якої, при визначенні дієздатності як здатності до самостійного здійснення прав, слід мати на увазі, що тут йдеться про ті способи здійснення прав, які становлять собою розпорядчі дії – правочини, адже інші способи здійснення прав, як видається, доступні особі і поза межами її дієздатності. Зважаючи на це, в межах дієздатності ключовим елементом визнається правочиноздатність [7, с.290-291].

Варто зазначити, що наукова концепція щодо виокремлення правочиноздатності як елемента дієздатності віднаходить свій прояв у інших працях сучасних вчених [5, с.76], однак змістове наповнення цього поняття дещо різниться. Так, Є. О. Харитонов розглядає правочиноздатність як можливість самостійного здійснення правочинів [5, с.76]. Р. Б. Шишка визначає правочиноздатність як здатність своїми діями створювати, змінювати та припиняти цивільні права і юридичні обов'язки. В межах правочиноздатності науковець виокремлює такі окремі елементи: правонабувальну здатність, правоздійснювальна або правовиконавча здатність та праворозпорядча здатність [8, с.152]. У сучасній юридичній літературі мають місце думки щодо включення до складу правочиноздатності таких складових як тандієздатність, тестаментоздатність та бізнесдієздатність [7, с.293].

В. Кочин пропонує під цивільною правочиноздатністю розуміти будь-які правомірні дії особи, спрямовані на набуття, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків [9, с.49], а не тільки

здатність бути стороною правочину у тому числі, здатність здійснювати правочини. З такими міркуваннями автора варто погодитись.

Цивільна дієздатність неповнолітніх осіб є неповною. З огляду на вік особи, такий підхід обумовлюється фізичною, психологічною та соціальною незрілістю, оскільки природна здібність адекватно сприймати й оцінювати навколишню реальність та власні дії, самостійно приймати рішення, реалізувати їх та усвідомлювати відповідальність за них у підлітковому віці, як правило, ще не є достатньо сформованою.

Ю. А. Дербакова, провівши відповідне дослідження цивільної правосуб'єктності неповнолітніх осіб, приходять до висновку, що дієздатністю неповнолітніх охоплюється вчинення юридичних вчинків і цілеспрямованих юридичних дій, які закон прямо дозволяє здійснювати неповнолітнім [10, с.8].

З огляду на ступінь соціальної зрілості дитини, Ю. І. Чалий пропонує диференціювати обсяг дієздатності як малолітніх, так і неповнолітніх осіб за психолого-віковим критерієм до двох груп. Власне щодо неповнолітніх осіб, то це групи: з чотирнадцяти до шістнадцяти років та з шістнадцяти до вісімнадцяти років. Запропонована диференціація другого рівня, на думку вченого, має проводитися у контексті участі неповнолітніх осіб (у широкому значенні) в контексті особистих немайнових та конкретних майнових правовідносинах з урахуванням знань педагогічної психології [11, с. 415].

Аналіз положень ст. 31 і ст. 32 ЦК України свідчить, що неповнолітня особа має право самостійно: 1) вчиняти дрібні побутові правочини; 2) розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; 3) здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; 4) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; 5) укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку) та вчиняти інші правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Відтак усі правочини неповнолітня

особа вчиняє особисто, однак, на вчинення окремих правочинів неповнолітнім потрібна згода батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Зважаючи на наведене, за критерієм «погодження вчинення правочинів із батьками (усиновлювачами) або піклувальниками» правочини, які вчиняються неповнолітніми можна поділити на дві групи: 1) правочини, які можуть бути вчинені без згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників; 2) правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

Підсумовуючи результати огляду існуючих підходів до розуміння цивільної дієздатності неповнолітніх осіб та правочиноздатності як її елемента, можна зробити висновок, що правочиноздатність неповнолітньої особи – це здатність фізичної особи своїми власними діями самостійно або за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників набувати, змінювати або припиняти цивільні права та обов'язки.

Одним із видів правочинів, що вчиняється неповнолітньою без згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників, є дрібні побутові правочини. Ознаками дрібного побутового правочину, виходячи із його легального визначення, є: 1) спрямованість правочину на задоволення дрібних побутових потреб неповнолітньої особи; 2) відповідність правочину фізичному, духовному чи соціальному розвитку неповнолітньої особи; 3) невисока вартість предмета правочину. Відповідність правочину фізичному, духовному чи соціальному розвитку особи має оцінюватися в кожному конкретному випадку з урахуванням конкретної неповнолітньої особи. Те ж саме стосується і поняття «невисока вартість» предмета дрібного побутового правочину. Відповідність правочину цьому критерію встановлює суд. Визначення «дрібний побутовий правочин» має оціночний характер, не має установлених меж грошового виразу (вартості), а тому має для різних видів діяльності, речей і майнового стану учасників цивільних правовідносин різні межі вартості [12].

В літературі висловлюються різні погляди до розуміння правової природи згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників неповнолітніх осіб на вчинення останніми правочинів. Зокрема, в

радянський період існував підхід за яким така згода розглядалася як правочин, в якому виражається воля батьків чи одного з них [13, с.29]. Натомість К. М. Глиняна, поділяючи розуміння «згоди» як юридичного факту вважає, що «у згоді батьків все ж важко знайти необхідні ознаки, характерні для правочину» і тому робить висновок, що немає підстав відносити «згоду» до правочинів. На думку науковця згода відноситься не до правочинів, а до юридичних вчинків [3, с.203-204]. В обґрунтування своєї позиції К. М. Глиняна пише, що, вчиняючи правочин, неповнолітня особа здійснює свою дієздатність, а один із батьків або піклувальник, даючи згоду на вчинення такого правочину, бере участь у формуванні волі неповнолітньої особи, контролює, як неповнолітня особа здійснює свою дієздатність. Правомірні дії батьків, таким чином, не мають на меті досягнення конкретного правового результату, а за своєю природою є сукупністю контролюючих дій з боку батьків для запобігання можливих негативних наслідків для неповнолітньої особи і третіх осіб, які беруть участь у правочині. В той же час ці дії (що характерно для юридичних вчинків) мають юридичне значення і включаються як самостійний юридичний факт в юридичний склад, який необхідний для виникнення правовідносин між неповнолітньою особою і її контрагентом за правочином [3, с.204]. З огляду на викладене, варто погодитися з К. М. Глиняною, що немає достатніх підстав відносити згоду батьків (усиновлювачів) або піклувальників до правочинів, однак позиція щодо віднесення згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників до юридичних вчинків не є достатньо аргументованою з огляду на таке.

Під юридичними фактами в цивільному праві слід розуміти конкретні життєві обставини, з якими норми цивільного законодавства пов'язують настання правових наслідків і, перш за все, виникнення, зміну і припинення цивільних правовідносин [14, с.495]. Відповідно до чинного законодавства неповнолітня особа укладає всі правочини особисто. Право на укладення правочину неповнолітньою особою закріплене у ст. 32 ЦК України. В повній мірі це стосується і тих правочинів, які вчиняються за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників, оскільки їх

згода на вчинення правочину неповнолітньою особою не створює для них самих жодних правових наслідків щодо такого правочину, адже батьки (усиновлювачі) або піклувальники залишаються поза суб'єктивним складом правовідносин. Більше того, отримавши від батьків (усиновлювачів) або піклувальників згоду на вчинення правочину, неповнолітня особа сама вирішує чи в подальшому вчиняти (або не вчиняти) правочин. Визначальним є внутрішня воля неповнолітньої особи на його вчинення. Якщо неповнолітня особа передумала вчиняти правочин, то батьки не можуть її примусити до його вчинення на підставі того, що є їх згода.

Воля на вчинення правочину неповнолітнім повинна бути саме в неповнолітнього, а не у його батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Інакше, якщо батьки (усиновлювачі) або піклувальники бажають, щоб, наприклад, неповнолітня особа вчинила правочин, а неповнолітня не бажає його вчинення, але вчиняє, отримавши на те згоду, то такий правочин може бути визнаний недійсним на тій підставі, що відсутнє узгодження волі та волевиявлення сторони правочину.

З огляду на те, що неповнолітня особа вчиняє всі правочини особисто та з урахуванням положень ст. 222 ЦК України, яка визначає правові наслідки вчинення правочину неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, слід зробити висновок, що законодавець допускає можливість вчинення неповнолітньою особою правочину і без згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Це впливає із ч. 1 ст. 222 ЦК України. З цього приводу в літературі зазначається: «сама по собі відсутність згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників на вчинення правочину ще не робить його недійсним [14, с. 535]. З огляду на закріплену презумпцію правомірності правочину, він буде вважатися правомірним. Однак, постає питання: яка відмінність між правочинами, укладеними за згодою батьків і без такої згоди? Видається, що перший вчинений з дотриманням всіх вимог, які передбачені правовою нормою, у другому – ці вимоги недотримані. Відтак, йдеться про недотримання неповнолітньою особою в момент вчинення правочину вимоги щодо порядку його вчинення. Додатковим аргументом слугує те, що такий правочин, відповід-

но до ст. 222 ЦК України є оспорюваним. Більше того, аналіз положень ч. 1 ст. 222 ЦК України і ч. 1 ст. 221 ЦК України свідчить, що правовими наслідками вчинення неповнолітньою особою за межами її дієздатності є визнання такого правочину недійсним.

Таким чином, закріпивши за неповнолітнім право на вчинення правочинів особисто, законодавець обмежує його «згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників». З цього приводу в літературі зазначається, що дієздатність неповнолітніх за якісним змістом складається з двох елементів. Перший відображає можливість самостійних дій неповнолітніх, а інший – можливість дій самих неповнолітніх, але за згодою батьків, усиновителів, піклувальників [13, с. 20]. Схожої позиції дотримується О. І. Шевчин, яка, досліджуючи недійсність правочинів, вчинених малолітніми і неповнолітніми, зазначає, що неповнолітні володіють обмеженою правочиноздатністю та повною деліктоздатністю, із застосуванням субсидіарної відповідальності їх батьків (усиновителів) або піклувальників [6, с.74].

Викладене дозволяє дійти висновку, що «згоду батьків (усиновлювачів) або піклувальників» на вчинення неповнолітньою особою правочинів можна розглядати як встановлену законодавцем додаткову гарантію захисту інтересів неповнолітньої особи, яка в силу своєї незрілості не може в повній мірі оцінити необхідність вчинення правочину та його правові наслідки тощо.

ЦК України містить вимоги до форми надання такої згоди. Так, згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника на вчинення неповнолітньою особою правочину щодо транспортних засобів або нерухомого майна повинна бути надана в письмовій формі і нотаріально посвідчена (ст. 32 ЦК України). Якщо законом не вимагається надання письмової згоди, то вона може бути надана усно. Схвалення правочину, шляхом неперед'явлення батьками (усиновлювачами) або піклувальниками неповнолітньої претензії другій стороні протягом одного місяця з моменту, коли вони дізналися про вчинення неповнолітнім правочину слід розглядати як надання згоди мовчанням.

Необхідно зазначити, що дії батьків (усиновлювачів) або піклувальників щодо надання згоди на вчинення правочинів непо-

внолітньою особою, також не є безмежними, адже у ст. 70 ЦК України визначено правочини, на вчинення яких піклувальник не може давати згоду, а в ч. 1 ст. 71 ЦК України перелічені правочини щодо яких піклувальник має право дати згоду на їх вчинення неповнолітнім тільки з дозволу органу опіки і піклування. До таких правочинів належить: 1) відмова від майнових прав підопічного; 2) видача письмових зобов'язань від імені підопічного; 3) укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договорів щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири; 4) укладення договорів щодо іншого цінного майна, а також правочини щодо транспортних засобів.

З урахуванням положень ст. 71 ЦК України, класифікацію правочинів, які вчиняються неповнолітньою особою за критерієм «погодження вчинення правочинів із батьками (усиновлювачами) або піклувальниками», слід доповнити ще однією групою, а саме: правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників та з дозволу органу опіки та піклування.

Висновки. Цивільна дієздатність фізичної особи передбачає наявність у неї волі та свідомості, достатніх для вчинення вольових дій, що мають юридичну силу, здатності усвідомлювати їх значення та наслідки. Ключовим елементом дієздатності є правочиноздатність.

Правочиноздатність неповнолітньої особи – це здатність неповнолітньої особи своїми власними діями самостійно або за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників набувати, змінювати або припиняти цивільні права та обов'язки.

Правочини, які вчиняються неповнолітньою особою за критерієм «погодження вчинення правочинів із батьками (усиновлювачами) або піклувальниками» можна поділити на три групи: 1) правочини, які можуть бути вчинені без згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників; 2) правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників; 3) правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників та з дозволу органу опіки та піклування.

Згоду батьків (усиновлювачів) або піклувальників на вчинення неповнолітньою особою правочину слід розглядати як встановлену законодавцем вимогу до порядку його вчинення неповнолітньою особою та додаткову гарантію захисту інтересів неповнолітньої особи, яка в силу своєї незрілості не може в повній мірі оцінити необхідність вчинення правочину та його правові наслідки.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 20.10.20р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Білодід І.К., Бурачок А.А та ін. Словник Української мови: в 11 томах. 1972. Т.3. 744 с.
3. Глиняна К. М. Порядок регулювання майнових відносин за участю малолітніх та неповнолітніх осіб. Вісник Чернівецького факультету національного університету «Одеська юридична академія». 2016. Випуск №2. С. 200-209
4. Надьон В. В. Елементи правосуб'єктності у цивільному праві. Проблеми законності. 2014. Ін. 125. С. 100-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2014_125_15
5. Харитонов Є.О., Дрішлюк А.І., Калітенко О.М. та ін. Цивільне право (в запитаннях та відповідях): Навчальний посібник. Видання третє, перероблене та доповнене. Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. 576 с.
6. Шевчишин О. І. Правові наслідки правочинів, вчинених малолітніми та неповнолітніми особами: дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. К., 2020. 235 с.
7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1: Загальні положення. Особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.
8. Цивільне право України: підручник / за ред. проф. Бошицького Ю.Л. та проф. Шишки Р.Б. (кер. авт. кол.), Загальна частина. К.: Видавництво Ліра-К, 2014. 760 с.
9. Кочин В. Аналіз правочиноздатності у системі елементів цивільної правосуб'єктності юридичної особи. Юридична Україна. 2013. № 9. С. 48-51
10. Дербакова Ю.А. Цивільна правосуб'єктність неповнолітніх осіб: автореферат дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса, 2014.

- 20 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1852/Дербакова%20Ю.А..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Чалий Ю.І. Цивільна правосуб'єктність неповнолітніх: окремі проблемні аспекти. Форум права. 2014. № 3. С. 412-416. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FR_index.htm_2014_3_69.pdf
  12. Постанова ВС у складі колегії суддів Першої судової палати КЦС від 29.01.2020 у справі №205/1255/17-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87298094>
  13. Кузнецова Л. Г., Шевченко Я. Н. Гражданско-правовое положение несовершеннолетних. М.: «Юридическая литература», 1968. 136 с.
  14. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид., перероб і допов. К.: ЮРІНКОМ Інтер, 2010. 976 с.

Гейнц Р.М. Правочиноздатність як елемент цивільної дієздатності неповнолітніх осіб.

В статті аналізується дефініція цивільної дієздатності фізичної особи, розкриваються існуючі в доктрині підходи до його визначення та розуміння правочиноздатності як елементу цивільної дієздатності.

Автором позитивно сприймається позиція законодавця щодо формулювання поняття цивільної дієздатності через термін «здатність», оскільки процес формування волі у фізичної особи має біологічну природу і, відповідно, підґрунтям наділення фізичної особи дієздатністю є її природна здібність адекватно сприймати й оцінювати навколишню реальність та власні дії, приймати самостійні рішення, реалізувати їх власними діями та усвідомлювати відповідальність за них. Ключовим елементом дієздатності є правочиноздатність.

За результатами проведеного дослідження автором пропонується правочини, які вчиняються неповнолітньою особою класифікувати за критерієм «погодження їх вчинення із батьками (усиновловачами) або піклувальниками» на три групи: 1) правочини, які можуть бути вчинені без згоди батьків (усиновловачів) або піклувальників; 2) правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновловачів) або піклувальників; 3) правочини, які вчиняються за згодою батьків (усиновловачів) або піклувальників та з дозволу органу опіки та піклування.

Згоду батьків (усиновловачів) або піклувальників на вчинення неповнолітньою особою правочину слід розглядати як встановлену законодавцем вимогу до порядку його вчинення неповнолітньою особою та додаткову гарантію захисту інтересів неповнолітньої особи, яка в силу своєї незрілості не може в повній мірі оцінити необхідність вчинення правочину та його правові наслідки.

Відповідно до чинного законодавства, згода батьків (усиновловачів) або піклувальників на вчинення неповнолітньою особою правочину може бути здійснена в усній формі, мовчанням або в письмовій нотаріально посвідченій формі.

Ключові слова: неповнолітня особа, цивільна дієздатність, правочиноздатність, батьки, усиновловачі, піклувальник, згода, правочин.

Heints R.M. Passive capacity to perform juristic acts as an element of civil active capacity of minors.

The article analyzes the definition of civil active capacity of natural persons, reveals the existing approaches in the doctrine to its definition and understanding of passive capacity to perform juristic act as an element of civil active capacity.

The author positively perceives the position of the legislature on the formulation of the concept of civil active capacity through the term «ability», because the process of forming the will of natural persons has a biological nature and, accordingly, the basis for granting of natural persons an active capacity is its natural ability to adequately perceive and evaluate the surrounding reality, own actions, make independent decisions, implement them through own actions and be aware of the responsibility for such actions. Given that the basis of active capacity is the ability to independently perform legally significant lawful acts, the key element of active capacity is passive capacity to perform juristic act.

According to the results of the study, the author proposes to classify all juristic act performing by a minor by the criterion of «coordination of their commission with parents (adopter) or trustees» into three groups: 1) juristic act that can be performing without the consent of parents (adopter) or trustees; 2) juristic act that can be performing with the consent of parents (adopter) or trustees; 3) juristic act that can be performing with the consent of parents (adopter) or trustees and with the permission of the guardianship authority.

The consent of parents (adopter) or trustees to perform a juristic act by a minor should be considered as an additional requirement established by the legislature to the procedure of its performing by a minor and an additional guarantee to protect the interests of a minor who cannot fully assess the need to perform the juristic act and its legal consequences.

According to the current legislation, the consent of the parents (adopter) or trustees to perform a juristic act by a minor may be made orally, for default, or in writing by a notarized form.

Key words: minor, civil active capacity, passive capacity to perform juristic act, parents, adopter, trustee, consent, juristic act.

Зозуляк О.І.

**СПОЖИВЧЕ ТОВАРИСТВО ЯК
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА
НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ
ОСІБ**

УДК 347.195.1

У своїх попередніх наукових роботах нами обґрунтовувалась позиція з приводу того, що споживчі товариства виступають са-